

TAUTINIŲ bendrijų 2015 naujienos Nr. 4 (55)

TBN nuotr.

Ansamblio „Pojuščije serdca“ („Dainuojančios širdys“, Vilnius) dalyvės.

Lapkričio 7 d. Klaipėdos tautinių kultūrų centras ir rusų kultūros draugija „Otečestvo“ pakvietė miesto tautines bendruomenes į tradicinį ketvirtąjį festivalį „Tautinių kultūrų diena“. Šį kartą jo tema buvo pasirinkti tautiniai raštai.

p. 13

Europos Komisijos užsakymu Eurobarometras šių metų gegužės – birželio mėn. atliko tyrimą „Diskriminacija ES 2015 metais“. Vienas iš tyrimo objektų buvo diskriminacija dėl etninės kilmės. Ką rodo tyrimo rezultatai?

p. 5

Spalio 5 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Tarptautinės mokytojų dienos proga lankėsi Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje. Prezidentė apžiūrėjo vienos moderniausių šalyje gimnazijų klases, bendravo su mokytojais ir mokiniais.

p. 2

Kitąmet Romų visuomenės centras minės savo veiklos 15-metį. Per tą laiką Centras tapo institucija, apie kurią sukasi visas sostinės romų bendruomenės gyvenimas. Čia veikia romų meno kolektyvai, būreliai, vyksta kompiuterinio raštingumo pamokos, įvairūs kursai.

p. 6

Spalio 7 d. Vilniuje ant namo, esančio Pylimo ir Trakų gatvių kampe, kuriame yra iškūrus Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakultetas, atidengta atminimo lenta latvių literatūros klasikui, poetui ir dramaturgui Janiui Rainiui. Joje lietuvių ir latvių kalbomis iškalti šie žodžiai: „Šiame pastate latvių poetas Rainis (1865 – 1929) nuo 1889 m. iki 1891 m. dirbo Vilniaus apygardos teismo sekretoriumi“.

p. 18

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8~5) 216 04 08
el.paštas: tbn@takas.lt

ISSN 2029-7394

Tiražas: 200 egz.

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

T u r i n y s

AKTUALIJOS

Prezidentė lankėsi Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje	2
Premija už tarpkultūrinio dialogo skatinimą įteikta žurnalistui O. Kurdiukovui.....	3
Patvirtinta Tautinių bendrijų taryba	4
Ką parodė Eurobarometro tyrimas?	5
S. Novopolskaja, R. Tolvaišytė. Lietuvos romai: nuo atskirties link integracijos.....	6
P. Skorinos palikimą nagrinėjo Lietuvos ir Baltarusijos knygos tyrinėtojai.....	8
Tautinės bendruomenės – už toleranciją.....	9
„Patrida“ turi naują vadovę.....	9
Šeduvoje atidengtas paminklas čia gyvenusiems žydams	10
A. Jakubauskas išrinktas Krymo totorių pasaulinio kongreso generalinio sekretoriaus pavaduotoju.....	11
J. Rumša. Nemėžyje atidarytas totorių kultūros centras	16

KULTŪRA

XIII tarptautinis meno mėgėjų festivalis „Paribio daina“	12
G. Puško fotografijų paroda.....	12
Festivalio tema – tautiniai raštai	13
Islamo veidai Lietuvoje.....	14

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI.....

Vilniuje atidengta atminimo lenta latvių poetui J. Rainiui.....	18
Trakų karaimai Varšuvoje.....	18
Konferencijos tema – tautinių mažumų teisių apsauga.....	19

PRO MEMORIA

Netekome Alfonso Švelnio	19
--------------------------------	----

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Estijoje pradėjo darbą televizijos kanalas rusų kalba	20
---	----

S U M M A R Y.....	20
--------------------	----

Prezidentė lankėsi Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje

Spalio 5 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Tarptautinės mokytojų dienos proga lankėsi Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje. Prezidentė apžiūrėjo vienos moderniausių šalyje gimnazijų klases, bendravo su mokytojais ir mokiniais.

Sveikindama mokytojus, Prezidentė pabrėžė, kad Mokytojų diena – džiaugsminga šventė. „Mokytojo misija yra svarbi ir gerbiama kiekvienoje tautoje. Savo žiniomis, patirtimi ir išmintimi dalindamasis su jaunąja karta, mokytojas padeda jai suprasti pasaulį. Tai, ką mokiniai randa mokykloje, lieka visam gyvenimui. Ši diena yra tikrai džiaugsmo diena. Džiaugiuosi, kad ši diena šiomet sutapo ir su jūsų mokyklos džiaugsmo, su Toros skaitymo diena. Tai keleriopa šventė mums visiems“, - sveikinimo kalboje pedagogams ir moksleiviams sakė Prezidentė.

Pasak šalies vadovės, daugiatautė Šolomo Aleichemo ORT gimnazija yra viena geriausių sostinėje ir Lietuvoje. Svarbu, kad mokykla yra ne tik pažangi, bet ir puoselėja tautinės bendrijos tradicijas, kultūrą ir kalbą.

„Ši mokykla taip pat svarbi, kad čia mokosi daug įvairiausių tautybių žmonių – čia yra didelė konkurencija patekti, tai – aukštos kokybės mokykla. Kaip girdėjome ir matėme šio vizito metu, vaikai ugdomi patriotiškai, Lietuvos piliečiais, ir tai džiugi na“, - teigė D. Grybauskaitė.

Anot jos, tiksluosiuose moksluose besispecializuojančios gimnazijos rezultatai rodo, jog absolventai yra gerai pasiruošę studijuoti technologines ir kitas tiksliausias specialybes aukštosiose mokyklose.

Vilniaus žydų nacionalinė mokykla įkurta 1989 m. ir ilgą laiką veikė

Prezidentė Dalia Grybauskaitė ir Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos direktorius Miša Jakobas su grupe gimnazijos mokinių. Roberto Dačkaus nuotr.

Viršuliškių mikrorajone esančiame vaikų darželyje. Iš pradžių žydų bendruomenės nariai vakarais mokėsi jidiš, hebrajų kalbų, žydų istorijos ir tradicijų, o sekmadieniais jaunimas rengė žydų šventes. Nuo 1991 m. ši mokykla tapo dienine pradine, vėliau – Vilniaus Šolomo Aleichemo vidurinė mokykla, kuri buvo pertvarkyta į Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnaziją.

Gimnazija priklauso ORT žydų švietimo įstaigų tinklui. ORT šiuo metu – tai pelno nesiekianti tarptautinė organizacija, registruota Šveicarijoje, turinti būstinę Londone ir veikianti daugiau nei 100 valstybių. ORT įkurta 1880 m. Rusijoje ir pavadinimo santrumpa išsaugoja nuorodą į senąjį pavadinimą: „Общество Ремесленного Труда“ (Amatų darbo draugija).

Šių metų vasarį gimnazija per-

sikėlė į naujas renovuotas patalpas Žvėryne. Čia mokiniams sudarytos galimybės naudotis naujausiomis technologijomis – 3D spausdintuvais, kompiuterinėmis laboratorijomis, susipažinti su nanotechnologijomis.

Šiais mokslo metais Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje mokosi 352 mokiniai iš žydų, lietuvių, rusų, lenkų šeimų. Pamokos vyksta lietuviškai, taip pat mokoma hebrajų kalbos. Didelis dėmesys skiriamas Lietuvai, jos kultūrai, istorijai.

Kaip minėta, Prezidentė gimnazijoje lankėsi spalio 5 d. Kasmet šią dieną daugiau kaip šimte šalių pažymiama Tarptautinė mokytojų diena, kuri buvo nustatyta 1994 m. Istorine priedaiga nustatyti tokią dieną tapo 1966 m. spalio 5 d. Paryžiuje vykusiai specialiai tarpvyriausybinei konferencijai dėl mokytojų padėties.

TBN inf.

Premija už tarpkultūrinio dialogo skatinimą įteikta žurnalistui O. Kurdiukovui

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės premija už tarpkultūrinio dialogo skatinimą ir sklaidą visuomenės informavimo priemonėse 2015 metais paskirta LRT žurnalistui, televizijos laidų ciklo „Rusų gatvė“ autoriui ir vedėjui Olegui Kurdiukovui.

Tradicija tęsiama

Įteikdama laureatui apdovanojimą, departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė pasidžiaugė galinti pratęsti tradiciją pagerbti žurnalistus, kurie savo publikacijose, radijo ir televizijos laidose skiria dėmesį įdomiai, bet drauge ir labai jautriai temai – tolerancijai ir daugiakultūriškumui – mūsų šalies tautinėms bendruomenėms.

„Pastebėti kitas kultūras, geruosius pavyzdžius, mūsų bendro sugyvenimo teikiamas galimybes ir sugebėti tai įdomiai pateikti skaitytojui, žiūrovui ar klausytojui yra nelengva. Dažnai tai būna užgožiama noro greitai pasiekti kuo didesnę auditoriją, siūlant jai populiarią, bet ne visuomet turiningą informaciją“, - sakė departamento vadovė.

Šiomet konkursui buvo pateikta 20 darbų. Šalies regionuose dirbantys žurnalistai atsiuntė devynis darbus.

„Mes visi – Lietuvos vaikai“

O. Kurdiukovui apdovanojimas paskirtas už siužetą, parodytą per televiziją šių metų spalio 11 d.

„Tai buvo pasakojimas apie jauną vaikina Viničių Freitą de Korea, gimusį ir užaugusį tolimojoje Brazilijoje. Jo protėviai buvo Lietuvos sentikiai. Tarpukariu seneliai emigravo į Pietų Ameriką. Viničius dukart yra atvykęs į gimtąjį savo protėvių kaimą Ibėnus Kauno rajone. Paskutinį jo lankymąsi

Karolinos Pansevich nuotr.

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė įteikia apdovanojimą už tarpkultūrinio dialogo skatinimą LRT žurnalistui Olegui Kurdiukovui.

mes filmavome. Viničius pasakojo apie savo gyvenimą ir ateities planus“, - apdovanojimo ceremonijoje kalbėjo laidos „Rusų gatvė“ autorius.

Pasak žurnalisto, Viničius dabar mokosi lietuvių ir rusų kalbų, svarsto persikelti visam laikui į Lietuvą ir netgi susigražinti savo protėvių pavardę – tapti Burakovu.

Laidoje taip pat dalyvavo Dalia Jakaitė, Brazilijos lietuvių organizacijų koordinatore. Tai jos rūpesčiu jaunuolis gavo Lietuvos pilietybę.

Kaip teigė O. Kurdiukovas, Dalia laidoje pasakė žodžius, kurie geriausiai atspindi tarpkultūrinio dialogo esmę ir kuriems jis visiškai pritaria: nesvarbu, kokios tu tautybės – lietuvis, rusas, lenkas, baltarusis ar žydas. Mes visi esame Lietuvos vaikai.

O. Kurdiukovas nuo 1993 m. dirba LRT televizijoje. Buvo laidos „Vakaro žinios“ rusų kalba redaktorius ir vedėjas (laida uždaryta 2008 m.). Nuo 1999 m. yra kultūros ir publicistikos programos „Rusų gatvė“ autorius ir vedėjas. Programoje pasakojama apie

rusų bendruomenės gyvenimą, Lietuvos ir Rusijos santykius, dviejų šalių istorinius, kultūrinius ryšius. Naujaisiais 2016-aisiais metais žiūrovai irgi pamatys daug įdomių siužetų.

O. Kurdiukovas yra Lietuvos žurnalistų sąjungos narys, daugelio tarptautinių televizijos ir radijo festivalių diplomantas, kitų apdovanojimų Lietuvoje ir užsienyje laureatas.

Apdovanojimas turi istoriją

Šiomet tarpkultūrinį dialogą ir tautinę toleranciją skatinanti premija įteikta septintąjį kartą. Ją 2007 m. įsteigė tuometis Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie LR Vyriausybės. Pirmoji premija buvo paskirta Lietuvos radijo ir televizijos žurnalistui Virgijai Savukynui. 2009 m. šią premiją pelnė žurnalistai Inga Liutkevičiėnė („Verslo žinios“) ir Dainius Radzevičius („Žinių radijas“).

Panaikinus minėtą departamentą, nuo 2011 m. premiją teikė Kultūros ministerija, kuriai buvo pavesta tvarkyti tautinių mažumų reikalus. 2011

m. premija skirta Ru.delfi.lt žurnalistei Natalijai Zverko, 2012 m. – žurnalistei Andrei Valantinaitei (internetinis portalas „Penki TV“), 2013 m. – DELFI.lt žurnalistui Mindaugui Jackevičiui, 2014 m. – žurnalistei Justinai Lasauskaitei („Pūko TV“).

Nuo šių metų liepos 1 d. įkurtas Tautinių mažumų departamentas prie LR Vyriausybės, kaip sakė jo

direktorė, pratęsė šią tradiciją ir įsteigė premiją už tarpkultūrinio dialogo skatinimą ir sklaidą visuomenės informavimo priemonėse.

Premija gali būti skiriama autoriui arba autorių kolektyvui, veikiančiam Lietuvos Respublikoje.

Premija siekiama išrinkti ir pagerbti straipsnio (-ių), radijo arba televizijos laidos (-ų), skatinančios (-ių)

įvairių tautinių grupių tarpkultūrinį dialogą, Lietuvos tautinių mažumų kultūrų sklaidą, kovą su tautine, rasine diskriminacija ir etnine neapykanta autorių (-ius), savo darbą viešinusį (-ius) Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo priemonėse; skatinti tautinių santykių darną ir tarpusavio pagarbą visuomenėje.

TBN inf.

Patvirtinta Tautinių bendrijų taryba

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Departamentas) direktorės dr. Vidos Montvydaitės įsakymu ketveriems metams patvirtinta Tautinių bendrijų tarybos (toliau – Taryba) personalinė sudėtis. Ją sudaro 26 nariai, atstovaujantys 20 tautybių.

Nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas pagal paskutinio visuotinio gyventojų surašymo duomenis Lietuvos Respublikoje viršija 100 tūkst. žmonių, renkami trys Tarybos nariai; nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas Lietuvos Respublikoje yra nuo 10 tūkst. iki 100 tūkst. – du atstovai; nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas Lietuvos Respublikoje yra mažesnis kaip 10 tūkst. – vienas atstovas.

Taryba yra visuomeniniais pagrindais prie Departamento veikiantis patariamasis organas, atstovaujantis tautinėms mažumoms Lietuvos tautinių mažumų politikos koordinavimo klausimais.

Lapkričio 21 d. vykusiame pirmame Tautinių bendrijų tarybos posėdyje Tarybos pirmininke išrinkta Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone, pirmininkės pavaduotojais – Kauno vokiečių bendrijos pirmininko pavaduotoja Marytė Maslauskaitė ir viešosios įstaigos „Pasaulio vilniukų suvažiavimas“ direktorius Vladislav Voinič.

TBN inf.

Sergo Amirgulašvili	– Lietuvos gruzinių kultūros draugijos „Iberija“ pirmininko pavaduotojas;
Ruslan Arutiunian	– Lietuvos armėnų sąjungos narys;
Liucia Bartkienė	– Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė;
Jelena Berežok	– viešosios įstaigos „Slavų estetinio lavinimo centras“ pirmininkė;
Mahiras Gamzajevs	– Lietuvos azerbaidžaniečių b-jos pirmininkas;
Hicham Ibrahim	– Lietuvos libaniečių bendruomenės narys;
Ela Kanaitė	– Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacijos pirmininkė;
Sabina Kanapina	– Lietuvos kazachų bendruomenės „Nursaulė“ pirmininkė;
Božena Karvelienė	– asociacijos „Romų integracijos namai“ pirmininkė;
Marytė Maslauskaitė	– Kauno vokiečių bendrijos pirmininko pavaduotoja;
Leonidas Melnikas	– Lietuvos žydų bendruomenės narys;
Evelina Paulavičienė	– Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė;
Nadiežda Petrauskienė	– Rusų kultūros centro narė;
Gunta Rone	– Vilniaus latvių draugijos pirmininkė;
Marija Rubaževičienė	– Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos pirmininkė;
Eminat Saijeva	– Baltijos čekėnų bendrijos pirmininkė;
Gžegož Sakson	– Lietuvos lenkų teisininkų sąjungos pirmininkas;
Larisa Sliesareva	– Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimo pirmininkė;
Valentin Stech	– Vilniaus baltarusių politinių kalinių ir tremtinių bendrijos pirmininkas;
Natalija Šertvytienė	– Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė;
Romualdas Špakovskis	– Lietuvos karaimų kultūros bendrijos narys;
Leonid Tregub	– Pabaltijo ukrainiečių asociacijos pirmininkas;
Leila Urmanova	– Uzbekų kultūros centro pirmininkė;
Liia Urman	– Lietuvos estų draugijos pirmininkė;
Vladislav Voinič	– viešosios įstaigos „Pasaulio vilniukų suvažiavimas“ direktorius;
Valenty Voinilo	– asociacijos Lenkų informacijos centras Vilniuje „Info Rum“ pirmininkas.

Ką parodė Eurobarometro tyrimas?

Europos Komisijos užsakymu Eurobarometras šių metų gegužės – birželio mėn. atliko tyrimą „Diskriminacija ES 2015 metais“. Vienas iš tyrimo objektų buvo diskriminacija dėl etninės kilmės. Pakomentuoti tyrimo rezultatus paprašėme Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų politikos analizės ir informacijos skyriaus vedėjos Vaivos Vėželytės-Pokladovos.

Tirta, kaip Europos Sąjungos visuomenė vertintų, jei aukščiausias šalies valdžios pozicijas užimtų tautinių mažumų atstovai. Pagal bendrą ES vidurkį, net 64 proc. respondentų dėl to jaustųsi gerai arba jiems etniškumo faktorius nėra svarbus. Lietuvoje tokių gyventojų būtų 48 proc. Kategoriškai prieš tautinių mažumų atstovų dalyvavimą aukščiausiose valdžios institucijose pasisako kas trečias Lietuvos gyventojas – 35 proc.

Taip pat tirta, kaip ES gyventojai jaustųsi, jei vienas iš jų kolegų būtų tautinės mažumos atstovas. Absoliuti dauguma (94 proc.) ES gyventojų pozityviai vertintų kolegą, kuris priklauso tautinei mažumai, tačiau yra baltaodis. 83 proc. palankiai vertintų tamsiaodį ir azijietį tautinės mažumos atstovą, dirbantį kartu, o 63 proc. apklaustųjų palankiai vertintų darbą viename kolektyve su romų tautybės asmeniu.

Lietuvoje net 95 proc. gyventojų palankiai vertintų darbą su baltaodžiu tautinės mažumos atstovu.

67 proc. respondentų jaustųsi gerai, dirbdami su tamsiaodžiu, 68 proc. – su azijietiškos kilmės asmenimis ir tik 49 proc. teigiamai vertintų kolegą romą.

Tyrimo metu domėtasi, kaip būtų reaguojama, jei apklaustųjų suaugę vaikai turėtų meilės ryšių su tautinių mažumų atstovais. Bendra ES statistika rodo, jog 92 proc. reaguotų palankiai į tokius vaikų ryšius su baltaodžiais tautinių mažumų atstovais, 69 proc. būtų palankūs vaikų ryšiams su azijietiškos kilmės asmenimis, 64 proc. – su tamsiaodžiais ir 45 proc. – su romais.

Lietuvoje vaikų meilės ryšius su baltaodžiais tautinių mažumų atstovais teigiamai vertintų 94 proc. gyventojų. 36 proc. palaikytų vaikų ryšius su azijiečiais ir 34 proc. – su tamsiaodžiais. Tik 24 proc. apklaustųjų toleruotų vaikų meilės ryšius su romų tautybės asmenimis.

Tyrimo duomenimis, didžiausia tolerancija pasižymi jauni ir didesni išsilavinimą turintys asmenys. Taip pat tie, kurių aplinkoje jau yra draugų, priklausančių tautinėms mažumoms.

Eurobarometro atlikta apklausa liudija, kad Lietuvos visuomenei nėra svetimos europinės vertybės.

Jeigu kalbėsime apie tradicines tautines mažumas, su kurių atstovais susiduriame darbe, viešose vietose, šeimose, tai Lietuvos gyventojų požiūris į juos yra panašus kaip ir kitų Europos šalių piliečių. Lietuva nuo seno yra daugianacionalinė, atvira valstybė. Ji tokia lieka ir susidūrusi su naujais iššūkiais.

Tačiau yra ir dėl ko susirūpinti.

Tyrimų rezultatai rodo, kad vertinant tamsiaodžius ir azijietiškos kilmės žmones, o jie Lietuvoje yra sąlyginai naujas reiškinys, kaip ir anksčiau yra baimės, nenoro užmegzti kontaktą, bendrauti.

Pagrindinė baimės ir nepakantumo visuomenėje priežastis yra objektyvios informacijos stygius, praeityje susiformavę stereotipai. Todėl vienas svarbiausių Tautinių mažumų departamento uždavinių – skatinti geriau pažinti Lietuvoje gyvenančias

Vaiva Vėželytė-Pokladova

tautas, skatinti tarpkultūrį dialogą.

Tiesa, galime pasidžiaugti, kad 2015 m. tyrimo rezultatai yra geresni negu ankstesnių metų. Reikia tikėtis, kad Lietuva, panaudodama savo istorinę patirtį šiuolaikinėmis sąlygomis, ateityje ne tik bus sugretinama su kitomis Europos šalimis pagal tolerancijos lygį, bet ir taps harmoningo įvairių tautų atstovų sambūvio pavyzdžiu.

2011 m. visuotino gyventojų surašymo duomenimis, tautinės mažumos Lietuvoje sudaro 16 proc. Skaitlingiausios iš jų yra lenkai (6,6 proc.), rusai (5,8 proc.). Šiuo metu Lietuvoje gyvena 154 tautybių atstovai.

Kaip minėta, tyrimą atliko Eurobarometras. Tai 1973 m. įkurta Komisijos tarnyba, tirianti ir analizuojanti viešosios nuomonės tendencijas visose valstybėse narėse bei šalyse kandidatėse. Žinodama plačiosios visuomenės požiūrį, Europos Komisija gali geriau rengti teisės aktų pasiūlymus, priimti sprendimus ir vertinti savo darbą. Eurobarometras naudojasi ir visuomenės, ir tikslinių grupių apklausų duomenimis.

Lietuvos romai: nuo atskirties link integracijos

Skurdo mažinimo ir tam tikrų socialinių grupių atskirties temos dabar skamba vis dažniau. Turbūt nesuklysiu pasakiusi, jog bene labiausiai „nepritapimo visuomenėje“ jausmus jaučia romų tautybės žmonės. Apie tai ir šnekamės su šiandienine mūsų žurnalo viešnia – Romų visuomenės centro direktore Svetlana Novopolskaja.

Ramunė TOLVAIŠYTĖ

- Romų visuomenės centras kitąmet minės 15-ąsias savo veiklos metines. Šios organizacijos vadove esate nuo pat jos darbo pradžios, taigi sukauptė tikrai nemažos darbo patirties. Jeigu peržvelgtume prabėgusius metus, kokiai savo tautiečių gyvenimo sričiai jums teko skirti prioritetinį dėmesį?

- Romų švietimui, nes su tuo susijusi visa jų jaunosios kartos ateitis. Ne paslaptis juk, kad romų tarpe nemaža visai neraštingų ar vos kelias klases tebaigusių žmonių, nei galinčių padėti savo atžaloms lavintis, nei deramai skatinančių juos kibti į mokslus. Daugybę metų, prieš susikuriant Romų visuomenės centrui, į pirmąsias klases vaikai ateidavo visiškai nepasirengę mokyklai. Į lopšelius – darželius tėvai jų neleisdavo, daugiavaikėse šeimose paprastai būdavo kalbama romų kalba, tad peržengę klasės slenkstį pirmokai tiesiog nesuprasdavo, ką mokytojai jiems sako. Šią spragą žūt būtinai reikėjo užtaisyti, ir tai buvo vienas iš pirmųjų darbų, kurio ėmėmės visomis išgalėmis. Sudarėme visų ikimokyklinukų sąrašus, palaikome ryšius su jų tėvais ir skatiname juos leisti savo atžalas į užsiėmimus mūsų Centre. Čia pamokėlės vyksta lietuvių kalba, o susikalbėti mokytojai su mažaisiais padeda asistentai. Gaila, kad tokių asistentų nesama sostinės Naujininkų vidurinėje ir „Saulėtekio“ mokykloje-daugiafunkciame centre, tai yra mokymo įstaigose, kurias lanko daugybė romų tautybės vaikų.

- O patys ikimokyklinukai ar noriai lanko užsiėmimus šiame Centre?

- Tikrai noriai. Jie čia pavalgo, žaidžia, čia šilta, šviesu. Nors turi išbūti iki pietų, daugelis stengiasi likti kuo ilgiau. Ypač tie mažieji, kurių tėvų namuose atjungta elektra. Šitai elektros tinklai baudžia nemokančius už sunaudotą energiją. Gyvenimas tabore primena balanos gadynę – visur spingsi žvakės..

- Negi neįmanoma įvesti išankstinio apmokėjimo sistemos, kuri naudojama daugelio ES šalių socialiniuose būstuose?

- Žinoma, galima, tik niekas nesivargina. O dar blogiau yra dėl vandens, nes „Vilniaus vandenys“ irgi atsisakė jį tiekti į taborą. Nesvarbu, kad kenčia už jį sumokėjusieji. Užuo įtaisę tokiems žmonėms užrakinamą kolonėlę, tiekėjai pasiūlė vandens į taborą atvežti mašina. Tik įdomu, kur laikyti tiek vandens, kad užtektų vos ne savaitei daugiavaikei šeimai? Namai juk maži, o lauke spustelėjus šaltukui, vanduo užšals...

- Romų visuomenės centras yra tapęs ta institucija, apie kurią sukasi visas sostinės romų bendruomenės gyvenimas...

- Na taip, nes bet kuriuo gyvenimiškuoju klausimu jie kreipiasi į mus. Reikia parašyti raštus socialinei paramai gauti – mes padedam, sutvarkom reikalingus dokumentus visiems gyvenimo atvejams, konsultuojam, aiškinam. Visa ši mūsų „savanorystė“

Svetlana Novopolskaja

vyksta po oficialaus darbo valandų. Darbe juk – savos pareigos. Centre veikia romų meno kolektyvai, būreliai, vyksta kompiuterinio raštingumo pamokos, įvairūs kursai. Puoselėti tautinę kultūrą ir ugdyti žmonių socialinius įgūdžius – štai mūsų pagrindinis uždavinys. Nelengvas, žinoma, bet juk kažkas turi jį dirbti. Romai – tokie patys Lietuvos piliečiai, kaip ir visi, tik jiems sunkiau dėl didelės socialinės atskirties.

- Romai, ypač gyvenantys atokesnėse gyvenvietėse, skundžiasi, jog jų vaikai žiemą yra priversti nelankyti pamokų, nes mokyklas užsnigtais keliais sunku pasiekti, o pavėžėti niekas nesiiama...

- Šituo dažnai skundžiasi, tarkim, Vilniui priklausančios Kirtimų gyvenvietės romai. Tarp Kirtimų gyvenvietės ir Vilniaus miesto yra koks šešetas kilometrų, bet visuomeninis transportas kursuoja retai, ir vaikams rytais nuvykti į mokyklas, o po pamokų iš jų grįžti sudėtinga. Anksčiau čia

važiuodavo privatus mikroautobusiukas, tačiau po transporto pertvarkos jo nebeliko, ir situacija dar labiau pasunkėjo. Sostinės savivaldybė yra viena iš Romų visuomenės centro steigėjų, todėl ne kartą buvo jos prašyta skirti mokyklinį autobusėlį, bet iki šiol šis klausimas neišspręstas. Naujoji miesto valdžia žada pagelbėti, bet kol kas pažadai tebelieka pažadais. Suprantama, pavėžėjimo problemą išspręsti nėra lengva, reikia rasti ir reikalingą autobusiuką, ir vietą jam laikyti, be to, galva neišneša, kaip jis sutalpinti tuos 96 moksleivius, kuriems pavėžėjimas reikalingas. Tačiau šį klausimą vis atidėliojant, nieko gero nesulauksime.

- Vilniuje yra lankiusis su romais dirbančio Jungtinių Tautų Vystymo Programos (JTVP) biuro Bratislavoje ekspertė Marta Marczis. Teko klausytis jos minčių, išsakytų sostinėje vykusios konferencijos metu. Ši garsi romų įtraukties į visuomenę specialistė ypač akcentavo švietimo ir tolerancijos „kitokiems“ visuomenės nariams svarbą...

- Taip, ji ypač daug kalbėjo ir apie galimybę mokytis jaunuoliams, kurie yra iškritę iš švietimo sistemos. Reikia pasidžiaugti, kad mūsų Romų visuomenės centre yra sudarytos visos sąlygos tokiems žmonėms toliau lavintis. Veikia nuotolinio švietimo konsultacinis punktas. Žinių semtis romai gali nuotoliniu būdu, užduotis gaudami elektroniniu keliu iš švietimo

centro. Ne vienas šitokiu būdu jau yra baigęs vidurinę. Bet, žinoma, taip mokosi tik vienetai. Kiti, neturėdami bazinio išsilavinimo, neįgyja jokios profesijos ir yra „amžini“ darbo biržų klientai.

Aišku, dėl savo padėties visuomenėje iš dalies kalti ir patys romai. Dauguma jų nesistengia atitikti tam tikrų visuomenės normų ir elgesio taisyklių, laikosi įsikibę senųjų tradicijų, kurios jau seniai nebesiderina su dabartiniu gyvenimu. Daugelis romų kažkodėl įsitikinę, jog sėkmę gyvenime lemia ne išsilavinimas, o sugebėjimas „suktis“, tai yra mokėjimas užsidirbti, kad ir nelegaliais būdais. O Lietuvos žmonės, būkime atviri, nėra tolerantiški „kitokiems“ visuomenės nariams. Į ateinantį įsidarbinti romą žiūrima su geroka nepasitikėjimo doze. Romų jaunuoliai, įgiję darbininkiškas profesijas, nesunkiai susiranda darbo svetur, tarkim, Anglijoje, kur nėra išskiriami iš daugiatautės visuomenės. Štai tą toleranciją ir reikėtų ugdyti nuo mažens. Dabar Romų visuomenės centras, Lietuvos moterų draugija ir Lietuvos vaikų fondas vykdo projektą „Atpažink diskriminacijos veidus“. Socialinės apsaugos ministerijos finansiškai remiamas, šis projektas daugiausia yra nukreiptas į jaunosios kartos ugdytojus, turinčius savo auklėtiniams diegti pakantumo „kitokiems“ visuomenės nariams principus. Juk mokyklose irgi neretai į romų vaikus žvelgiama su pašaipą: jie tai moksle atsilieka, tai rengiasi ne

taip, kaip priimta paauglių tarpe, tai neturi modernių mobiliųjų... Vaikai negailestingi, o jei dar mokykloje nesukuriama nepakantumo patyčioms atmosfera, blogis ir toliau veši.

- O kokių rekomendacijų dar pateikė Lietuvai Marta Marczis? Juk ji, romų integracijos į visuomenę ekspertė Europoje, jau nebe pirmą kartą lankosi Lietuvoje ir puikiai žino visas mūsų problemas.

- Pirmiausia romų gyvenimo ir padėties žinovė Europoje Marta Marczis siūlė suteikti verslumo igūdžių tiek romų tautybės vyrams, tiek moterims. Pateikė nemažai konkrečių pavyzdžių iš kitų ES šalių, kuriose sėkmingai veikia romų įkurtos socialinių ir buitinių paslaugų įmonės, nedidelės socialinės parduotuvėlės, kurias steigiant daug prisidėjo vietos bendruomenių, seniūnijų, savivaldybių darbuotojai. Lietuvoje, padedant JAV ambasada, Boženos Karvelienės vadovaujama nevyriausybinė organizacija „Romų integracijos namai“ yra įsteigusi internetinę parduotuvę, pardavinėjančią romių moterų rankdarbius, tačiau šis verslas sekasi labai nelengvai. Sunku gauti užsakymų, kai rinkta taip perpildyta. Gal buitinių paslaugų – skalbimo, kirpimo, valymo – paslaugos būtų paklausesnės, tačiau jų teikimas susijęs su finansinėmis investicijomis, kurių gauti nelingva. Tačiau be vietinio verslo plėtros, orientuotos į romų bendruomenę, reikalai iš vietos nepajudės. Neveltui

Romų visuomenės centre kiekvienas randa mėgstamą užsiėmimą.

Romų visuomenės centro nuotraukos

Marta Marcziš ypač akcentavo vietos savivaldybių vaidmenį, skiriant investicijų romų tautinės mažumos gyvenimo sąlygoms gerinti. Dalis 2015 – 2020 metų laikotarpiui skirtų ES struktūrinių fondų lėšų regioninei plėtrai (konkrečiai – bendruomenės inicijuojamai vietos plėtrai), turėtų būti panaudota ir verslo objektų romų gyvenamosiose teritorijose steigimui, ir darbo vietų kūrimui, ir romų buitės lengvinimui. Ji sakė: „Norėtuši paraginti savivaldybes labiau bendrauti su romų bendruomenių, jų nevyriausybinių organizacijų vadovais, kad pagaliau būtų tarpusavyje susikalbama ir siekiama bendrų tikslų“.

- Negi visiškai nesama pozityvių vietos savivaldos darbuotojų ir romų organizacijų bendradarbiavimo pavyzdžių?

- Kodėl, yra. Ne be vietos valdžios iniciatyvos Ukmergėje romų vaikai sėkmingai integruojasi mokyklose. Eišiškėse (Šalčininkų r.) romai įdarbinti statybose, kultūros namuose turi savo ansamblį, dalyvauja romų organizacijos „Čigonų laužas“ organizuojamuose profesiniuose mokymuose. Panevėžyje veikia Vaikų dienos centras, kurį lanko nemažai romų vaikų, romų kalba leidžiamos vaikiškos knygos, kompaktiniai diskai, išleistas romų – lietuvių kalbų žodynas. Patirtis rodo, kad projektu, lengvinančių romų gyvenimą, esama, tik, jų imantis, nereikia bijoti ant

savo pečių užsiversti nemažos atsakomybės. Jei į vieno ar kito projekto vykdymą įtraukti romai ir darbuosis pagal savo sugebėjimus, tai jau visos veiklos administravimas, dokumentacijos tvarkymas, atsiskaitomybė už lėšas neišvengiamai turės atitekti savivaldos organams. Romams yra sudėtinga administruoti projektus.

- Visoje Europos Sąjungoje romų atskirties mažinimo ir integracijos į visuomenę problemų sprendimas vyksta nelengvai, įveikiant nemaža kliūčių ir taisant klaidas, taigi nekeista, kad ir pas mus pridaroma klaidų...

- Nelengva ir pas mus, nors romų tautybės žmonių nėra daug. Jau Equal projekto metu buvo sukurtas romų integracijos į darbo rinką modelis teikiant tarpininkavimo paslaugas, vėliau jis buvo plėtojamas kito projekto metu. Norėtuši, kad tai nebūtų pavienės iniciatyvos, o daromos klaidos nebūtų tokios skaudžios. Barbariškai atrodo senos statybos namų, kad ir neregistruotų, griovimas Kirtimų čigonų taborė. Nesuprantamas valdžios raginimas persikelti jiems gyventi į kitus Lietuvos miestus ir rajonus. Atsiranda tik vienetai tokių, kurie nori išvažiuoti iš savo gimtosios vietos. O dar ta nenormali situacija, kai Kirtimų taboro gyventojai yra laikomi vilniečiais, o žemė, ant kurios stovi jų namai, priklauso ne sostinei, o Valstybiniam turto fondui. „Ne

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija finansiškai remia projektą „Atpažink diskriminacijos veidus“.

savo“ gyvenvietės tvarkymas niekam nerūpi. Štai Čekijoje, Slovakijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje yra tikrai puikių savivaldos ir romų bendradarbiavimo pavyzdžių. Sakysime, Slovėnijoje esama modernios romų gyvenvietės, kurios nariai turi visas sąlygas gerai gyventi ir dirbti. Čia veikia romų vaikų darželis, romų parduotuvės, restoranai ir kiti objektai. O įsikūrė ši gyvenvietė romams suteikus didžiulį žemės sklypą ir leidus jiems statyintis namus. Statosi jie juos iš savų lėšų, mat dauguma dirba tėvynėje ar kitose Europos šalyse. Apskritai valstybėje turi būti laikomasi sisteminio požiūrio į romų problemų sprendimą. Visus jų integracijos į visuomenę klausimus reikia spręsti valstybiniu lygiu, nepamirštant regioninės plėtros galimybių.

P. Skorinos palikimą nagrinėjo Lietuvos ir Baltarusijos knygos tyrinėtojai

Vilniaus kultūrinė ir akademinė bendruomenė paminėjo švietėjo, humanisto, pirmojo baltarusių spaustuvininko, pirmosios spaustuvės Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK) steigėjo Pranciškaus Skorinos 525-ąsias gimimo metines.

Lapkričio 20-21 d. Vilniaus baltarusių klubas „Siabryna“, Lietuvių kalbos institutas, Lietuvos baltarusistų asociacija drauge su Baltarusijos ambasada Lietuvoje ir Baltarusijos

nacionaline biblioteka surengė tarptautinę mokslinę konferenciją „LDK knygų tradicija“.

Konferencijos dalyviai pagerbė P. Skorinos atminimą, padėdami gėlių prie jo atminimo lentos ant 19-uju numeriu pažymėto namo Didžiojoje gatvėje.

Baltarusijos nacionalinės bibliotekos atstovai Vilniaus P. Skorinos gimnazijai, Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo, Vilniaus universi-

teto bei Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoms perdavė P. Skorinos faksimilinius leidinius.

Pranešimus konferencijoje skaitė abiejų šalių senosios raštijos ir knygos specialistai. Gerai žinomi P. Skorinos, šio vieno žymiausių savo meto žmonių, nuopelnai knygų leidybos srityje. Tačiau, kaip buvo pažymėta konferencijoje, jo atliktas meninis knygų apipavidalinimas iki šiol nepelnytai tūno tyrimų šešėlyje. **TBN inf.**

Tautinės bendruomenės – už toleranciją

Klaipėdoje yra armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, latvių, lenkų, rusų, totorių, ukrainiečių, vokiečių, žydų bendruomenės. Tarptautinės tolerancijos dienos, kuri minima lapkričio 16 d., išvakarėse jų atstovai susirinko Tautinių kultūrų centre bendrai diskusijai apie toleranciją „Mes skirtingi ir mes kartu“.

Rita BANEVIČIENĖ

Klaipėdos tautinių kultūrų centro kultūrinės veiklos vadybininkė

Sveikindamas renginio dalyvius, Klaipėdos žydų bendruomenės „Šalom“ pirmininkas Feliksas Puzemskis sakė, kad skirtingų tautų atstovai turėtų dažniau susitikti, bendrauti bei kalbėtis jiems rūpimais klausimais, o ypač – apie toleranciją.

Susirinkusiems buvo pasiūlyti klausimai, į kuriuos po diskusijų grupėse jie galėjo pateikti atsakymus. Šie klausimai tiesiogiai susiję su tolerantiškumu – pakantumu, kantrybe, supratingumu: „Kaip aš išivaizduoju mano svajonių daugiakultūrę ir gyvą visuomenę?“, „Ką reikia padaryti, kad būtume aukščiau skirtumų?“.

Autorės nuotr.

Klaipėdos tautinių bendrijų atstovai diskutavo apie toleranciją.

„Kokį konkretų žingsnį aš asmeniškai galiu padaryti jau rytoj dėl išskaidytos visuomenės konsolidavimo?“

Diskusijos dalyviai kalbėjo, kad tolerancija yra pakantumas kitam, kitokiam, gebėjimas gerbti kitą asmenį, kurio nuomonė, pažiūra, tikėjimas ar įsitikinimai yra kitokie. Visuomenėje gyvena skirtingi žmonės, todėl labai svarbu gebėti toleruoti kitą ir sugyventi.

„Vienintelis kelias pasiekti tolerancijos – tai išmokti pripažinti ir gerbti skirtumus. Mes turime suprasti, kad visuomeninis gyvenimas įpareigoja mus toleruoti dalykus, kurių mes nemėgstame. Tolerancijos principo laikymasis galiausiai tampa naudingas ir mums patiems,“ – ne vieno diskusijos dalyvio lūpose nuskambėjo tokios ir panašios mintys.

„Patrida“ turi naują vadovę

Lapkričio 28 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ ataskaitinis – rinkiminis susirinkimas. Jo metu informaciją apie draugijos veiklą 2015 metais pateikė draugijos pirmininkė Agėlina Eminova.

Susirinkime draugijos nariai patvirtino ataskaitą už 2015 metus, priėmė naujus narius, aptarė draugijos įstatų pakeitimus. Buvo išrinkta draugijos valdyba.

Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininke išrinkta Evelina Paulavičienė.

Ji yra strateginio organizacijų val-

dymo magistrė. Apie save Evelina pasakoja: „Mano mama yra graikė, tėtis – lietuvis. Vaikystėje iki šešerių metų gyvenome kartu su seneliais, kurie su manimi bendravo vien tik graikiškai, tuo tarpu tėvai su manimi kalbėjo tik lietuviškai. Vėliau seneliai išvyko ir kalbą primiršau. Tačiau norėjau ją išmokti puikiai. Klausiausi graikiškų dainų, bandžiau pati mokytis, kol nepradėjau filologijos studijas Vilniaus universitete. Ten ir išmokau kalbėti graikiškai, nes turėjau puikią dėstytoją Kristiną Svarevičiūtę“.

A. Eminovai už daugiau kaip de-

Evelina Paulavičienė

šimties metų kūrybingą vadovavimą draugijai įteiktas Tautinių bendrijų namų Padėkos raštas.

TBN inf.

Šeduvoje atidengtas paminklas čia gyvenusiems žydams

Spalio 9 d. Šeduvos miestelyje (Radviliškio r.) atidengtas skulptoriaus Romo Kvinto sukurtas paminklas čia gyvenusiems žydams. Iškilnėse dalyvavo premjeras Algirdas Butkevičius, Izraelio ambasadorius Amiras Maimonas, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky, žydų bendruomenės nariai, svečiai iš užsienio.

„Visų bendra praeitis“

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė paminklo Šeduvos žydams atidengimo ceremonijos dalyviams atsiuntė sveikinimą, dėkojo projekto „Dingęs Štetlas“ sumanytojams ir jo įgyvendintojams.

„Džiaugiuosi, kad turime vis

TBN nuotraukos

Į paminklo atidengimo iškilmes atvyko gausus būrys svečių iš įvairių Lietuvos vietų ir užsienio šalių.

naujų iniciatyvų išsaugoti mūsų visų bendrą praeitį. Šeduvos žydų memorialinio fondo projektas „Dingęs Štetlas“ reikšmingai prisideda prie Lietuvoje gyvenusių žydų kultūrinio paveldo išsaugojimo, visuomenės švietimo, Lietuvoje gyvenusių žydų atminimo pagerbimo, lietuvių ir žydų abipusio dialogo“, - rašoma Prezidentės sveikinime.

Ne tik primins žydus

„Šeduva gali didžiuotis ypač ilga žydų tautos istorija, prasidėjusia dar XV-ame amžiuje. Žydai čia gyveno, kūrė, vertėsi prekyba. Žydų bendruomenė Šeduvoje visais laikais didelį dėmesį skyrė kultūrai ir aktyviam visuomeniniam gyvenimui“, - renginyje kalbėjo premjeras.

„Holokaustas – tai visų mūsų skausmas, mūsų tragedija. Tai mūsų išpareigojimas, kad ateityje daugiau niekada neiškiltų pavojus žmogiškumui“, - sakė A. Butkevičius.

Jo teigimu, šis monumentas ne tik padės atminti Šeduvos žydus, bet ir taps paskata kitiems miestams bei miesteliams sutvarkyti ir įamžinti istorines vietas ir taip pagerbti Lietuvoje gyvenusias ir mūsų šalies labai dirbusias tautas.

A. Butkevičius padėkojo Šeduvos žydų memorialiniam fondui už gražius ir prasmingus darbus. Jo steigėjas – Sergejus Kanovičius, rašytojo Grigorijaus Kanovičiaus jaunesnysis sūnus. Fondas vykdo projektą „Dingęs Štetlas“, kuris yra įrašytas į prestižinį Europos memorialinių vietų sąrašą.

„Šeduvoje gyveno labai daug žydų, deja, šiandien jų nėra. Tai vieni skaudžiausių puslapių žmonijos istorijoje. Lietuvoje buvo 200

Nuo šiol žydės mergaitės skulptūra primins Šeduvoje gyvenusių žydų bendruomenę ir jos tragišką likimą.

vieta, kuriose gyveno gausios žydų bendruomenės. Šiandien turime 200 vietų, kuriose yra masinės žydų, sušaudytų Antrojo pasaulinio karo metu, kapavietės. Linkiu jaunimui nepamiršti istorijos, juk žydų litvakų istorija yra didelė Lietuvos istorinio paveldo dalis“, - paminklo atidengimo ceremonijoje kalbėjo Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

Sutvarkytos kapinės

Šeduvoje Vyriausybės vadovas taip pat apžiūrėjo sutvarkytas žydų kapines, aplankė Liaudiškių miške esančius monumentus masinių žydynių aukoms atminti.

Žvejų gatvėje esančios senosios kapinės, kurios užima maždaug 1,3 ha teritorijos, buvo apleistos: nemažai paminklų nuvirtę, užžėlę žole, krūmokšniais. Už privačias lėšas ten iškirsti

krūmynai, nukasta velėna, atstatyta autentiška akmenų tvora, o likę senosios tvoros fragmentai – restauruoti. Paminklinių akmenų restauravimo metu pagal išlikusius užrašus buvo identifiukuoti 400 kapų iš beveik 800. Pats seniausias išlikęs kapas datuojamas 1832 m. Kapinėse iš viso rasta apie 1,3 tūkst. paminklų arba jų dalių ir nuolaužų. Fragmentai, kurių nebebuvo įmanoma atstatyti ir sutvirtinti, buvo padėti į Dovydo žvaigždės formos skulptūrinę kompoziciją.

Istorija nutrūko

Šeduvos žydų istorijos pradžia siekia XV-ąjį amžių. XIX-ojo amžiaus pabaigoje daugiau nei pusę gyventojų sudarė žydai. 1897 m. iš 4474 Šeduvos gyventojų 2512 (56 proc.) buvo žydų tautybės. Jie užėmė svarbią vietą pagrindinėse ūkio veiklos srityse. Mieste veikė keturios

sinagogos. Pagrindinė sinagoga buvo pašventinta 1866 m. Šeduva buvo štetlas. Jidiš kalba tai reiškė miestelį.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą žydai sudarė beveik du trečdalius iš trijų tūkstančių miestelio gyventojų.

Amžius kurta Šeduvos žydų istorija nutrūko XX-ojo amžiaus viduryje. Jau pirmomis nacių okupacijos dienomis žydai pradėti persekioti, atiminėjamas jų turtas ir jie žudomi. Po kelių savaičių Šeduvos žydai buvo išvežti į greta esantį kaimą ir uždaryti barakuose. Daug jų buvo sušaudyti. 1941 m. rugpjūčio 25 d. žydai buvo sugrūsti į sunkvežimius ir nuvežti į Liaudiškių mišką. Tą ir kitą dieną buvo nužudyti 664 Šeduvos žydai – 230 vyrų, 275 moterys, 159 vaikai. Per kitas savaites žudymai tęsėsi. Skaičiuojama, kad Šeduva neteko maždaug 800 žydų.

TBN inf.

A. Jakubauskas išrinktas Krymo totorių pasaulinio kongreso generalinio sekretoriaus pavaduotoju

Rugpjūčio 1-2 d. Turkijos sostinėje Ankaroje vyko Antrasis Krymo totorių pasaulinis kongresas. Jame dalyvavo per 1000 delegatų ir svečių iš įvairių valstybių, kuriose yra gausios totorių – išeivių iš Krymo – bendruomenės. Kongrese dalyvavo penkių asmenų Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos delegacija.

Kongreso svečiais buvo Lietuvos Seimo narys Emanuelis Zingeris ir Lietuvos ambasadorius Turkijoje Audrius Brūzga.

Į Kongreso vykdomąjį komitetą išrinkti 23 žmonės iš Krymo, Turkijos, Bulgarijos, Rumunijos, JAV, Lenkijos, Lietuvos, Centrinės Azijos šalių, Ukrainos žemyninės dalies.

Į Kongreso vykdomąjį komitetą išrinktas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas, Mykolo Romerio universiteto docentas dr. Adas Jakubauskas.

Rugpjūčio 30 d. Rumunijoje, Konstancos mieste, kuriame gyvena gausi totorių bendruomenė, į pirmąjį posėdį susirinkę Krymo totorių pasaulinio kongreso vykdomojo komiteto nariai išrinko valdymo organus. Kongreso generalinio sekretoriaus pavaduotoju penkerių metų kadencijai išrinktas doc. dr. A. Jakubauskas.

Šiuo metu įvairiose pasaulio šalyse gyvena apie 5 mln. Krymo totorių. Daugiausia jų yra Turkijoje, apie 4 mln. Po Krymo okupacijos pasunkėjo Krymo totorių padėtis pusiasalyje. Todėl Krymo totorių pasaulinis kongresas numatė būdus, kaip padėti tautai šiuo sudėtingu istoriniu laikotarpiu.

Totoriai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK) įsikūrė 1397 m. Pirmieji totorių persikėlėliai buvo išeiviai iš Aukso Ordos.

TBN inf.

Doc. dr. Adas Jakubauskas

XIII tarptautinis meno mėgėjų festivalis „Paribio daina“

Lapkričio 21-22 d. Tautinių bendrijų namuose vyko XIII-ojo tarptautinio meno mėgėjų festivalio „Paribio daina“ koncertai. Šiųmetinio festivalio šūkis „Mes kaimynai“.

Pirmąją festivalio dieną koncertavo Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo meno kolektyvai ir atlikėjai: Totorių kultūros centro ansamblis „Ilsu“ (Tėvynė) ir ansamblio solistė Elvina Čurlu, Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijos mokinės Sofija Kupreščenko ir Ksenija Miloš, Vilniaus Levo Karsavino vidurinės mokyklos vokalinis ansamblis „Vesnuški“ (Strazdanėlės).

Kitą festivalio dieną koncertavo senjorų kolektyvai: Švenčionių rajono kultūros centro liaudiškos muzikos kapela „Kaimynai“, Pabradės humoro grupė „Praeities aidai“, Šalčininkų baltarusių kultūros centro ansamblis „Ranica“, Švenčionių neigaliųjų draugijos vokalinis ansamblis „Upelė“, ansamblis iš Vilniaus „Pojuščije serdca“ (Dainuojančios širdys).

Festivalyje skambėjo dainos baltarusių, ukrainiečių, rusų, lietuvių, lenkų, totorių kalbomis.

Baigiamasis festivalio koncertas

Meilė dainai sukvieta įvairių tautybių žmonės į vieną būrį.

TBN nuotr.

vyko Lietuvos kariuomenės Vilniaus igulos karininkų ramovėje lapkričio 28 d.

Festivalį surengė tarptautinė visuomeninė organizacija „Gervėčių klubas“. Tautinių bendrijų namai buvo šio festivalio partneris.

„Gervėčių klubas“ veikia Lietuvoje ir lietuvių etninėse žemėse Baltarusijoje. Kaip teigė klubo prezidentas Alfonsas Augulis, klubas nuo 2003-

ųjų metų Vilniuje arba Gervėčiuose (Astravo r., Gardino sr., Baltarusijos Respublika) rengia tarptautinius mėgėjų meno festivalius „Paribio daina“. Jose dalyvauja Baltarusijos, Latvijos, Lenkijos, Kaliningrado srities (Rusijos Federacija) ir Lietuvos atlikėjai mėgėjai – įvairioms tautinėms bendrijoms atstovaujantys vaikų ir jaunimo bei senjorų ansambliai ir solistai.

TBN inf.

G. Puško fotografijų paroda

Lapkričio 27 d. Tautinių bendrijų namų Svetainėje atidaryta Genricho Puško (1966-2014) fotografijų paroda. Parodoje eksponuojamos dvidešimt dvi fotografijos.

G. Puško gimė Vidžiuose, Breslavo r. (Baltarusija). 1983 m. baigė Dūkšto miesto vidurinę mokyklą, studijavo teisę Vilniaus universitete. Nuo jaunystės domėjosi žurnalistika ir fotografija. Pirmas apybraižas ir straipsnius parašė dar mokyklos suole.

Dirbo tarptautinio žurnalo „Tarp mūsų“ vyriausiuoju redaktoriumi, jo straipsniai buvo spausdinami lietuviškuose žurnaluose „Ieva“, „Lilit“, internetiniuose puslapiuose.

Garsėjo kaip puikus interviu meistras. G. Puško kalbino žymius kultūros ir meno veikėjus - Alisą Freindlich, Aleksandrą Vasiljevą, Kseniją Tripolitovą, Ilzę Liepą, Donatą Banionį ir kt.

G. Puško buvo Lietuvos žurna-

listų sąjungos narys. Mirė 2014 m. gruodžio 29 d.

Parodos atidarymas prisiminimais apie G. Puško dalijosi jo draugai Loreta Stonienė, Raja Pobereznaja, Jelena Zacharova, Tatjana Slepčova, šios parodos iniciatorė. Kalbėjusieji prisiminė Genrichą kaip ryškia asmenybę, kuri sugebėjo rasti kontaktą su įvairaus amžiaus žmonėmis. Jų nuomone, savo fotografijose jis ieškojo gyvenimo prasmės.

TBN inf.

Festivalio tema – tautiniai raštai

Lapkričio 7 d. Klaipėdos tautinių kultūrų centras ir rusų kultūros draugija „Otečestvo“ pakvietė miesto tautines bendruomenes į tradicinį ketvirtąjį festivalį „Tautinių kultūrų diena“. Šį kartą jo tema buvo pasirinkti tautiniai raštai.

Irina BELIAJEVA

Tautiniai raštai, kaip sakė festivalio vedėjai Kira Čekanova ir Sergejus Bondaras, - tai tūkstantmečių kalba, viena iš pačių ankstyviausiųjų liaudies meno rūšių, atspindinčių tautų požiūrį į supantį pasaulį.

Koncertinė programa pradėta muzikine kompozicija „Liaudies raštai“, kurią atliko Klaipėdos jaunimo centro vaikų tautinių šokių ansamblis „Vijurkas“ kartu su tautinėmis bendrijomis. Skambant įvairių tautų muzikai, žiūrovai scenoje vienus po kitų išvydo spalvingus, savitus tautinių bendrijų raštus. Lietuviškas ornamentas, parodytas pirmuoju, tapo centriniu, kuris

apjungė kitus. Kompoziciją papildė vaizdai ekrane.

Tautinių bendrijų festivalis uostamiestyje tapo populiarius ir laukiamas. Jame koncertavo baltarusių „Kupalinka“, ukrainiečių „Rušničok“ ir „Prosvit“, totorių „Leisan“, rusų „Nadežda“, vokiečių, žydų meno kolektyvai.

Festivalyje pirmą kartą taip gausiai dalyvavo miesto tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų – azerbaidžaniečių, lenkų, baltarusių, armėnų, ukrainiečių – auklėtiniai.

Savo tautų meną parodė festivalio svečiai – totorių folkloro ansamblis „Ilsu“ iš Vilniaus ir karaimų vaikų ansamblis „Birlik“ iš Trakų.

Sveikindamas festivalio dalyvius ir žiūrovus, Klaipėdos miesto meras Vytautas Grubliauskas pasidžiaugė, kad tautinės bendrijos prisimena, gerbia, stengiasi išsaugoti savo tradicijas, papročius, nepamiršta savo istorinių šaknų. Pasak mero, renginiai, kuriuose dalyvauja įvairių tautų, tikėjimo, kultūrų atstovai yra labai svarbūs ir reikalingi tiek tautinėms bendrijoms, tiek plačiajai visuomenei. Bendravimas skatina kultūrų dialogą, ugdo toleranciją, turtina miesto kultūrinį gyvenimą.

Seimo narė Irina Rozova, Rusijos generalinis konsulas Klaipėdoje Aleksandras Gračiovas, tautinių bendrijų atstovai su pagarba kalbėjo apie Lietuvą, subūrusią kartu čia gyvenančias tautas.

Renginių parėmė Klaipėdos miesto savivaldybė ir LR kultūros ministerija.

Ivano Andrejevo nuotraukos

Islamo veidai Lietuvoje

Lapkričio 11 d. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje Vilniuje atidaryta Neringos Rekašiūtės fotografijų paroda „Islamas Lietuvoje“.

Padės geriau pažinti

N. Rekašiūtės paroda „Islamas Lietuvoje“ – tai fotografinis, dokumentinis ir meninis pasakojimas apie įvairias islamo religijos formas mūsų šalyje. Parodoje eksponuojama 15 fotografijų: portretų, mečėčių interjerų bei eksterjerų. Kaip teigė autorė, šis projektas prasidėjo kaip fotografinė istorija apie totorius, tačiau buvo išplėstas ir dabar apima Lietuvos piliečius konvertitus bei musulmonus imigrantus.

„Šio projekto tikslas – skatinti tarpkultūrinį dialogą visuomenėje. Labai svarbu siekti pozityvaus ir objektyvaus musulmonų matomumo Lietuvoje. Tai ypač svarbu dabar, kai laukiama pabėgėlių iš musulmoniškų kraštų“, – parodos atidaryme sakė fotografė.

Pasak Neringos, fotografuodama ji igijo puikių draugų, sužinojo, kaip jie vertina savo gyvenimą Lietuvoje, santykius su lietuviais. Fotografės herojai dalyvavo parodos atidaryme, džiaugėsi, kad tokie projektai padės įvairių tautybių ir tikėjimų Lietuvos žmonėms daugiau sužinoti apie islamo religiją, geriau pažinti ją išpažįstančius savo bendrapiliečius musulmonus.

Ši paroda – tik pradžia. „Aš ir toliau fotografuosiu islamą išpažįstančius žmones, gyvenančius Lietuvoje. Norėčiau surengti dar didesnę parodą su daugiau fotoistorijų. Taip pat ateityje išleisti knygą“, – ateities planais dalijosi Neringa.

„Priėmė tokią, kokia esu“

Parodos atidaryme kalbėjusi šešiolikmetė Amira gimė ir užaugo Lie-

N. Rekašiūtė susidraugavo su savo fotografijų herojais. Šioje nuotraukoje ji kartu su Esraa iš Egipto.

tuvoje. „Mano tėvai yra musulmonai ir tuo labai didžiuojamės. Lietuvoje nėra tiek daug šią religiją išpažįstančių žmonių, kaip kitose Europos šalyse. Man džiugu, kad jų gretos gausėja, žmonės ja domisi ir nėra abejingi. Kad aš esu musulmonė, anksčiau žinojo mano artimiausi draugai ir kai kurie mokytojai“, – sakė Amira.

Mergina labai domėjosi islamu, apie jį daug sužinojo iš tėtės pasakojimų. „Laikui bėgant, pajutau norą pasakyti, kad aš esu musulmonė, kad mane priimtų tokią, kokia aš esu“, – teigė mergina.

Prieš keletą metų per etikos pamoką, kai buvo kalbama apie religijas, Amira pasakė, kad yra musulmonė. „Bendraklasių reakcija buvo labai skirtinga. Vieni nusistebėjo, sakė, kad aš juokauju, kiti apsidžiaugė, kad dabar turės draugę musulmonę. Pradėjo klausinėti, pavyzdžiui, ar aš skaitau Koraną, ar meldžiuosi penkis kartus per dieną, kodėl nenešioju skaros, ar valgau kiaulieną ir kt. Man malonu atsakinėti į klausimus, apie tai kalbėti,

nes islamas yra mano širdyje“, – pasakojo Amira.

Ji prisipažino, kad ją žeidžia viešojoje erdvėje asirodantys neigiami atsiliepimai apie islamą, įžeidžiantys komentarai internete. „Man svarbu, kad žmonės turėtų gerą nuomonę apie islamą, kad islamas yra taiki religija, kuri neša pasauliui gerį. O tie radikalūs musulmonai, kurių net nedrįsčiau vadinti musulmonais, gadina islamo veidą“, – sakė jauna Lietuvos musulmonė.

Gerbė vieni kitus

Fotografuodama savo herojus, Neringa sužinojo įdomių ir pamokančių gyvenimo istorijų. Sename Raižių totorių kaime (Alytaus r.) ji fotografavo Ziną, kuriai 85-eri metai. „Per keliolika kartu praleistų minučių pajutau nuo senolės sklindančią šilumą, šviesą, meilę, išmintį ir nuolankumą“, – teigė N. Rekašiūtė.

Apie Ziną jai papasakojo Tomas Jakubauskas, jos anūkas. Airijoje

gyvenantis ir šaudymo iš pistoleto instruktoriumi dirbantis Tomas juokavo, kad karyba yra jo totoriškame kraujyje.

Vyras sakė, kad Zina vaikystėje gyveno labai vargingai ir jau nuo ankstyvų metų ėjo tarnauti turtinigiems žmonėms. Ištekėjo būdama 17 metų, pagimdė 5 vaikus, susilaukė 10 anūkų, 13 proanūkių. Iš anūkų tik vienas vedė savo tautietę ir užaugino dvi dukras. Tomas labai pagailėstavo, kad totorių mažėja, o tradicijos nyksta.

Močiutė Zina švėsdavo tiek krikščioniškas, tiek musulmoniškas šventes: dažydavo kiaušinius, puošdavo eglutę. Ir apskritai, anot Tomo, Raižių kaimo totoriai ir lietuviai labai palaikydavo vieni kitus, pavyzdžiui, penktadieniais lietuviai neidavo į laukus, o sekmadieniais totoriai susilaikydavo nuo darbų, taip išreiškdami pagarbą vieni kitiems.

„Lietuva – puiki vieta studijuoti“

Kitas Neringos herojus – marokietis Zakarija. Į Lietuvą jis atvyko prieš trejus metus, Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijuoja tarp-

tautinę politiką. Baigęs studijas ketina čia likti ir įsidarbinti arba pradėti verslą. Zakarija gali mintinai išvardinti visas pasaulio šalis, jų soslines ir atpažinti visų valstybių vėliavas.

Lietuva marokietis susidomėjo skaitydamas apie Abiejų Tautų Respubliką. Ji, kaip pats sakė, sužavėjo tuometės Lietuvos demokratiškumas ir daugia-kultūriškumas, kurie šią šalį skyrė nuo kitų valstybių.

„Ėmęs domėtis dabartine Lietuva, atradau puikią vietą studijuoti“, - sakė Zakarija.

Jis labai aukštai vertina mūsų šalies švietimo sistemą, kuri, pasak jo, yra beveik tobula ir jis norėtų ją pritaikyti Maroke.

Zakarijos iš Maroko nuomone, Lietuva yra puiki vieta studijuoti.

Raižių kaimo gyventoja totorė Zina švenčia ir musulmoniškas, ir krikščioniškas šventes.

Išgarsino socialiniai projektai

N. Rekašiūtė – dvidešimt septynerių metų fotografijos bakalaurė, baigusi studijas Londono „Middlesex“ universitete, šiuo metu – VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto ketvirtakursė. Fotografės interesai apima feminizmo, lyčių lygybės, socialinio

teisingumo, kultūrų ir religijų įvairovės, tarpkultūrinio dialogo tematikas.

Pradėjusi karjerą kaip mados fotografė, Neringa atrado socialinės dokumentikos žanrą Londone 2012 – 2013 metais, slaugydama neigalius žmones. Pernai grįžusi į Lietuvą baigti tarptautinių santykių ir politikos mokslų studijų, ji tapo Multikultūrinių ryšių centro, vadovaujamo Vytauto Didžiojo universiteto profesoriaus Egdūno Račiaus, projektų kuratore. Prof. E. Račius yra projekto „Islamas Lietuvoje“ konsultantas ir vadovas.

N. Rekašiūtė Lietuvoje ir pasaulyje tapo žinoma socialiniais projektais: „Mes, moterys“ ir „Jie laimėjo loteriją“. Fotografės darbai buvo spausdinti didžiausiuose pasaulio dienraščiuose: *The Huffington Post*, *The Guardian*, *The daily Mail*, *Dazed&Confused*, *Vanity Fair Italia* ir kt.

TBN inf.

Nemėžyje atidarytas totorių kultūros centras

Rugsėjo 12 d. Nemėžio mieste-lyje (Vilniaus r.) iškilmingai atidarytas vietos totorių bendruomenės kultūros centras.

Jonas RUMŠA

Pakeitė bendruomenės gyvenimą

Centro statyba vyko ilgokai. „2007 m. Lietuvos vyriausybė skyrė lėšų, bet netrukus prasidėjo krizė. Ta investicija, kuri buvo padaryta, tiesiogine prasme supuvo. Statyba sustojo, vieno aukšto namas nebuvo užkonservuotas, papuvęs medinis stogas jau kėlė pavojų. Buvo nuspręsta jį pakeisti, padaryti gelžbetonines perdangas. Atsirado galimybė antrame aukšte įrengti viešbutuką, kuris mums labai reikalingas svečiams priimti“, - sako Nemėžio totorių bendruomenės pirmininkas Tairas Kuznecovas.

Centras baigtas statyti padedant Europos Sąjungai ir Turkijai.

Bendras plotas – 150 kv. metrų, salės – 92 kv. m. Yra rūbinė, tualetai, pagalbinės patalpos, darbo kabinetas, virtuvė. Patalpos apšildomos elektra. Salėje numatyta dar įrengti židinį.

Kaip minėta, antrame aukšte projektuojamas nedidelis viešbutis. T. Kuznecovas tikisi, kad jau kitąmet jis bus. „Mes esame Europos totorių aljanso nariai. Neseniai Paryžiuje vyko jo suvažiavimas, kuriame ir man teko dalyvauti. Labai daug Europos totorių nori mus aplankyti, parodyti savo kultūrą, pamatyti Lietuvą. Tai mums labai naudinga“, - sakė bendruomenės vadovas.

Pasak jo, pastačius Centrą prasidėjo naujas Nemėžio totorių gyvenimas. „Dabar galime igyvendinti visus savo poreikius – rengti koncertus, susitikimus, švęsti šventes. Bendruomenė ateityje stiprės ir žengs į priekį“, - išsitikinęs T. Kuznecovas.

Naujas Nemėžio totorių bendruomenės kultūros centras yra antrasis Vilniaus rajone. 2014 m. kultūros centras, skirtas totorių bendruomenei, buvo atidarytas Keturiasdešimties totorių kaime.

Seniausia totorių gyvenvietė

Nemėžis – pati seniausia totorių gyvenvietė Lietuvoje. 1397 m. Vytautas Didysis čia apgyvendino totorius, kurie tarnavo asmeninėje kunigaikščio apsaugoje. Nemėžyje buvo valdovo ir jo žmonos Julijonos vasaros rezidencija.

„Ne visi totoriai, o būtent Nemėžio totoriai buvo Lietuvos kunigaikščio sargybiniai. Nemėžiui buvo duotas bajorkaimio statusas. Čia gyveno totorių aukštuomenė. Patikėti Vytauto apsaugą negalėjo bet kam. Tai turėjo būti žmonės iš totorių aukštuomenės“, - pasakojo T. Kuznecovas.

Pasak jo, ir Nemėžio pavadinimo kilmė susijusi su totoriais. Jiems buvo duota žemės nematuojant (lenkiškai *nemeszona*). Totoriai galėjo imti žemės tiek, kiek reikėjo jų poreikiams. Laikui bėgant žodis *nemeszona* transformavosi į *nemesz*, t. y. nematuojama žemė. Taip gyvenvietei prigijo Nemėžio pavadinimas.

Apgynė maldos namus

Nemėžyje yra totorių maldos namai – mečetė, viena iš keturių, esančių Lietuvoje (Kaune, Keturiasdešimties totorių kaime (Vilniaus r.) ir Raižiuose (Alytaus r.).

Pirmoji mečetė Nemėžyje pastatyta 1684 m. Po 1909 m. gaisro pastatyta dabartinė, kaip ir pirmoji, taip pat medinė.

Tairas Kuznecovas

1948 m. mečetė buvo nacionalizuota, o 1956 m. ateistinė valdžia ją sumanė nugriauti. Tačiau (sovietmečiu negirdėtas dalykas) žmonės maldos namus apjuosė gyva grandine ir juos apgynė nuo vandalų. Mečetė buvo paversta grūdų sandėliu, vėliau joje įkurtas etnografijos muziejus.

„2009 m., kai minėjome 100-ąsias metines nuo mečetės pastatymo, šiek tiek paremontavome jos išorę. Norėjome išgrįsti kiemą, bet mūsų galimybės buvo ribotos“, - teigė T. Kuznecovas.

Mečetė nėra didelė. „Per didžiąsias šventes – Ramadaną, Kurban bairamą – visi tikintieji negali sutilpti mečetėje. Daug žmonių lieka lauke. Mes esame šalia Vilniaus. Jeigu kitoje totorių gyvenvietėse – Raižiuose, Keturiasdešimties totorių – žmonių sumažėjo, tai Nemėžyje mūsų bendruomenė netgi išaugo. Pamaldos mūsų mečetėje vyksta kiekvieną penktadienį ištaisus metus. Raižiuo-

se – per didžiausias musulmonų šventes, Keturiasdešimties totorių – tikrai vasaros metu“, - pasakojo Tairas.

Nemėžio mečetė, kaip ir visos mečetės pasaulyje, pastatyta taip, kad būtų nukreipta į Mekos pusę. Beje, kaip sakė T. Kuznecovas, per dešimt Nemėžio totorių bendruomenės narių buvo Mekoje, atliko Hadžą. Tai piligriminė kelionė, kurią privalo atlikti kiekvienas musulmonas bent vieną kartą gyvenime.

Užėikime į mečetės vidų. Koridoriuje visiems privalu nusiauti avalynę. Iš koridoriaus vienas įėjimas veda į vyrų pusę, kitas – į moterų. Yra nedidelis balkonėlis, skirtas svečiams. Ant sienų nėra atvaizdų su žmogaus paveikslu, tiktai ištraukos iš Korano. Simbolinis langelis žiūri į Mekos pusę. Ant sienos kabantis Turkijos užsienio reikalų ministro padovanotas elektroninis laikrodis rodo laiką, dieną, temperatūrą, saulės tekėjimą, visų penkių maldų per dieną laiką. Ant lentynėlės sudėtos Korano knygos arabų-lenkų, arabų-rusų kalbomis. Pasak T. Kuznecovo, ateityje bus išleistas Koranas ir arabų-lietuvių kalbomis.

Amžino poilsio vieta

Šalia mečetės yra kapinės, kurias

totoriai vadina *mizār*. Kapai, skirtingai nuo krikščionių, nėra vienas nuo kito atitverti. Tai paaiškinama tuo, kad visi žmonės lygūs prieš Dievą. Kai kurie antkapiniai paminklai labai seni, jiems – ne vienas šimtas metų. Užrašai sunkiai beįskaitomi. Beje, įvairiu laiku padaryti užrašai įvairiomis kalbomis: arabų, lenkų, rusų, baltarusių. Ant naujesnių – lietuvių kalba.

T. Kuznecovas papasakojo apie musulmonų laidojimo papročius, kurie, pasak jo, įvairiai interpretuojami ir iškraipomi, pavyzdžiui, kad mirę laidojami sėdint.

„Nieko panašaus nėra. Tiktai vietoj karstų iš penkių centimetrų storio lentų padaroma tokia pusiau piramidė. Žiūrint iš priekio atrodo kaip trikampis. Toks kapas labai ilgai išsilaiko, kokius 20–25 metus. Skirtingai nuo krikščioniškų tradicijų, musulmonai laidojami griežtai galva į vieną pusę – į Vakarus, kad paskutinio teismo dieną pakilę iš kapo galėtų eiti tiesiai į Rytus“, - musulmonų laidojimo papročius aiškino T. Kuznecovas.

Kaip teigė pašnekovas, nėra Nemėžyje kitų kapinių, kuriose būtų palaidota tiek daug žymių žmonių – dvasiškių, aukštų kariškių, tarp jų generolų, pulkininkų – kaip

totorių kapinėse. Čia ilsisi kunigaikščių Kričinskių palaikai, palaidotas Aleksandras Iliasevičius – pirmasis iš Nemėžio totorių atlikęs Hadžą.

Kapinės prižiūrimos, nupjaunama žolė. „Reikalauja nuolatinės priežiūros. Tai mūsų bendruomenės rūpestis“, - sako jos vadovas.

Pavyzdys Europai

Nemėžio miestelis, dabartiniu metu turintis apie du su puse tūkstančio gyventojų, prigludęs prie Vilniaus – Minsko plento ir nutolęs nuo sostinės septynis kilometrus. Šiuo metu čia gyvena apie pusę tūkstančio totorių, o iš viso Lietuvoje – apie tris tūkstančius.

Buvusioje totorių gyvenvietėje šiandien gyvena daugelio tautybių atstovai: lietuviai, lenkai, totoriai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai ir kt. „Visi kuo puikiau sugyvena. Nekyla jokių nesusipratimų dėl kalbų vartojimo. Tarkime, būna, kad tarpusavyje vienas kalba lietuviškai, kitas – lenkiškai ir susikalba. Nėra jokių problemų. Būtent Nemėžis, kaip sako mūsų dažnas svečias etnologas profesorius Libertas Klimka, yra pavyzdys ne tik Lietuvai, bet ir Europai, kaip įvairių kultūrų, konfesijų žmonės gali normaliai, taikiai gyventi“, - teigia Nemėžio totorių bendruomenės vadovas T. Kuznecovas.

Pirmosios žinios apie totorius LDK siekia 1319 – 1320 metus ir byloja apie totorių sąjungą su didžiuoju kunigaikščiu Gediminu. Tačiau ši pirmoji totorių banga visiškai asimiliavosi ir apie ją beveik jokių žinių nėra. Totorių apgyvendinimas LDK siejamas su didžiojo kunigaikščio Vytauto vardu.

Totoriai aktyviai dalyvavo 1794 m. T. Kosciuškos, visuose XIX a. sukilimuose prieš carizmą, taip pat vėlesnėse kovose už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Kultūros centro atidarymo iškilmės.

Jono Paršeliūno nuotraukos

Vilniuje atidengta atminimo lenta latvių poetui J. Rainiui

Spalio 7 d. Vilniuje ant namo, esančio Pylimo ir Trakų gatvių kampe, kuriame yra įsikūręs Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakultetas, atidengta atminimo lenta latvių literatūros klasikui, poetui ir dramaturgui Janiui Rainiui. Joje lietuvių ir latvių kalbomis iškalti šie žodžiai: „Šiame pastate latvių poetas Rainis (1865 – 1929) nuo 1889 m. iki 1891 m. dirbo Vilniaus apygardos teismo sekretoriumi“.

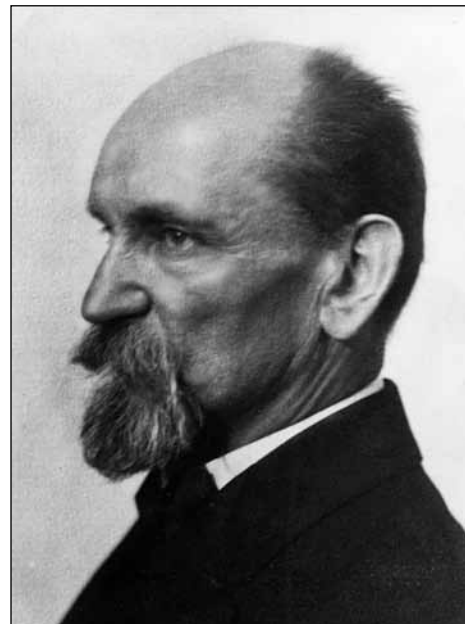
Iškilmingoje atminimo lentos atidengimo ceremonijoje dalyvavo valstybinių institucijų, nevyriausybiinių organizacijų, akademinės visuomenės, tautinių bendrijų atstovai, diplomatinio korpuso nariai, vilniečiai.

Renginyje kalbėję Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius Alfonsas Daniūnas, Latvijos ambasadorius Lietuvoje Einaras Semanis pažymėjo istorinius dviejų baltų tautų – lietuvių ir latvių – istorinius, kultūrinius, literatūrinius ryšius, J. Rainio vietą ir vaidmenį šių ryšių kontekste.

„Atminimo lentos J. Rainiui atidengimas – tikrai didelis įvykis. Mes, Lietuvos latviai, labai džiaugiamės tuo. Teko nueiti ilgą kelią, surinkti nemažai istorinės medžiagos, dirbti archyvuose, gauti reikalingus leidimus, kol pasirodė ši lenta. Malonu, kad Lietuvoje J. Rainis vertinamas,

leidžiama jo kūryba, įamžintas jo gyvenimo ir veiklos laikotarpis Vilniuje“, - „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone.

J. Rainis (tikroji pavardė Janis Pliekšans) gimė 1865 m. rugsėjo 11 d. Varslavanuose (Jėkabpilio r.). Mirė 1929 m. rugsėjo 12 d. Majoruose (Jūrmala). Po teisės studijų Peterburgo universitete keletą metų dirbo Vilniuje. Amžininkų pasakojimais, J. Rainis mėgo Vilniaus apylinkių gamtą, pasivaikščiojimus. Domėjosi istorinėmis ir kultūrinėmis Vilniaus tradicijomis. Biografinėse pastabose jis prisimena dažnai buvojęs Vilniaus archyve ir sklaidęs istorinius dokumentus. Poeto žmonos Aspazijos teigimu, Vilniuje jos vyras parašė gražiausius jaunystės eilėraščius. J. Rainis didelę savo veiklos dalį skyrė Latvijos

ir Lietuvos valstybių santykiams, palaikė šių tautų vienybės idėją.

Ši atminimo lenta J. Rainiui – antroji Lietuvos sostinėje. Pirmoji buvo atidengta 1960 m. ant namo Maironio g. 15 (sovietmečiu – Tiesos g.). Joje lietuvių ir rusų kalbomis buvo parašyta, kad 1889 – 1891 m. šiame name gyveno latvių liaudies poetas Janis Rainis.

TBN inf.

Trakų karaimai Varšuvoje

Vieną nerudeniškai saulėtą ir šiltą spalio savaitgalį Trakų karaimų jaunimo ansamblio „Birlik“ (Vienybė) dalyviai kartu su bendruomenės nariais, iš viso apie penkiasdešimt žmonių, buvo išvykę į Lenkijos karaimų folkloro ansamblio „Dostlar“ (Draugai) dešimties metų jubiliejaus šventę.

Iškilmės vyko Lenkijos sostinės centre esančio Kultūros instituto Mazoveckio salėje. „Birlik“ savo tautiečius pasveikino dainomis ir šokiais. Scenoje juos pakeitė jubilieatai.

„Ansamblis „Dostlar“, susikūręs prieš dešimt metų Varšuvoje, per savo kūrybinio darbo dešimtmetį aplankė ne vieną šalį, dalyvavo ne viename festivalyje, įvairiuose tautinių mažumų renginiuose, supažindindamas pasaulį su karaimų kultūros paveldu. Šis kolektyvas, ne kartą pasirodęs ir Lietuvoje, įkvėpė mūsų ansamblio „Birlik“ atsiradimą, padėjo mums žengti pirmuosius žingsnius, vadovai negailėjo dalykinių patarimų bei supažindino su šokio tradicija, atkeliavusia iš senojo Krymo kartu su muzika. „Senoji kajtarma“ (karaimų tautinis

šokis), „Šokis su ašočiais“ ir kitos choreografijos kompozicijos bei melodijos – visa tai mūsų bendra istorija, kurią stengiamės saugoti, puoselėti ir Trakų žemėje“, - sakė ansamblio „Birlik“ vadovė Ana Maleckaitė.

Svetingi šeimininkai svečiams iš Lietuvos paruošė ir įdomią kultūrinę programą. Trakiečiai pabuvojo Koperniko centre, Karalių rūmuose ir parke Vilanove, Istorijos muziejuje Polin, pasivaikščiojo po Varšuvos senamiestį, prikeltą iš pelenų po Antrojo pasaulinio karo.

TBN inf.

Netekome Alfonso Švelnio

Lapkričio 10 d. po ilgos ir sunkios ligos, eidamas šešiasdešimt šeštuosius metus, mirė buvęs Regioninių problemų ir tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Alfonsas Švelnys.

A. Švelnys gimė 1949 m. kovo 28 d. Skuode. Ten baigė vidurinę mokyklą. 1970-1975 m. studijavo Vilniaus universiteto Istorijos fakultete, įgijo istoriko, istorijos ir visuomenės mokslų dėstytojo specialybę.

1990-1994 m. dirbo Tautybių departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinės direktorės pavaduotoju.

1994 m. sujungus Tautybių departamentą ir Regioninių problemų komisiją prie Seimo ir įkūrus Regioninių problemų ir tautinių mažumų departamentą prie Lietuvos Respu-

blikos Vyriausybės, A. Švelnys buvo paskirtas departamento generaliniu direktoriumi. Šias pareigas jis ėjo iki 1997 m.

A. Švelnys rūpinosi, kad tautinėms bendrijoms būtų sudaromos sąlygos puoselėti savo kultūrą, gimtąją kalbą, tradicijas, ugdoma tolerancija, santarvė ir pagarba. Jo iniciatyva buvo rengiamos konferencijos, seminarai, kiti renginiai tautinių mažumų teisių apsaugos, kultūros, švietimo, integracijos srityse.

Po darbo departamente A. Švelnys gyvenimą paskyrė pedagoginei veiklai užsienio lietuvių ugdymo įstaigose. Jis dirbo Rimdžiūnų (Baltarusija) lietuvių vidurinės mokyklos direktoriumi, 2001-2012 m. vadovavo Pelesos (Baltarusija) vidurinei mokyklai lietuvių mokomąja kalba, dėstė istoriją.

Kolegų atmintyje A. Švelnys išliks nuoširdžiu, atviru, draugišku žmogumi.

Nuoširdžius užuojautos žodžius velionio artimiesiems skiria Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Konferencijos tema – tautinių mažumų teisių apsauga

Spalio 23 d. Vilniaus miesto savivaldybėje vyko konferencija „Tautinių mažumų teisių apsauga Lietuvoje: penkerių metų tendencijos“, kurią surengė Europos žmogaus teisių fondas (EFHR), minintis įsikūrimo penkerių metų sukaktį.

Konferencijos dalyvius sveikino Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas Julius Sabatauskas.

Konferencijoje buvo apžvelgta tautinių mažumų teisių apsauga Lietuvoje, EFHR veikla šioje srityje per penkerius metus, nagrinėta, kaip Lietuvoje įgyvendinama Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, kiti teisės aktai. Buvo pabrėžta tautinių mažumų integracijos į visuomenės gyvenimą svarba, teisė mokytis gimtąją kalbą, galimybė rašyti asmenvardžius originalo kalba, o topografinius pavadinimus tankiai gyvenamose tautinių mažumų vietovėse – ir ne-

valstybine kalba. Akcentuota, kad rinkimų kampanijų metu informacija būtų teikiama ir tautinių mažumų kalbomis, nesitaikstoma su rasistiniais, ksenofobiškais, antisemitiniais komentarais internete. Tačiau, kaip buvo pažymėta konferencijoje, tautinių mažumų padėtis Lietuvoje gerėja ir atitinka tarptautinius standartus.

Pranešimus skaitė Europos saugumo ir bendradarbiavimo (ESBO), Europos mažumų centro (ECMI), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos pareigūnai, mokslininkai.

Apie Lietuvos tautinių mažumų padėtį, jų veiklą, nuo liepos mėnesio įkurto Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės funkcijas ir uždavinius konferencijoje

pranešimą skaitė šio departamento atstovas Arturas Zapolskis.

Departamentas dalyvauja rengiant tautinių mažumų politikos srities strateginio planavimo dokumentus, analizuoja ir apibendrina informaciją tautinių mažumų politikos įgyvendinimo klausimais, apibendrina įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų šiais klausimais taikymo praktiką, teikia institucijoms siūlymus dėl tautinių mažumų politikai įgyvendinti reikalingų teisės aktų, jų atitikties Europos Sąjungos teisei, šių teisės aktų rengimo ir tobulinimo.

EFHR – nevyriausybinė organizacija, įkurta 2010 m. Fondas teikia nemokamą teisinę pagalbą, organizuoja mokymus, rengia informacinę ir edukacinę medžiagą apie žmogaus teises, vykdo edukacinius projektus.

TBN inf.

Estijoje pradėjo darbą televizijos kanalas rusų kalba

Estija pirmoji iš Baltijos šalių pradėjo televizijos kanalo rusų kalba transliaciją. Laidos sulaukė didelio žiūrovų susidomėjimo. Net keletas užsienio kabelinės televizijos operatorių svarsto, ar šį Estijos kanalą rusų kalba įtraukti į savo paketus. Vienas jų yra Helsinkyje, kitas – Rygoje.

Mintis, kad itin ideologizuotai Rusijos televizijos kanalų produkcijai derėtų priešpastatyti ramią ir objektyvią televizinę žurnalistiką „iš vietų“, Europoje brendo nuo tada, kaip prasidėjo Ukrainos krizė. Šių metų pradžioje Estija, Lietuva, Danija ir Didžioji Britanija nusiuntė Europos Komisijai bendrą laišką siūlydamos sukurti europietišką medijos platformą rusų kalba, kad ši būtų priešpastatyta Rusijos propagandai. Tačiau sumanymas įstrigo ir nepa-

dėtas įgyvendinti. Bendras projektas nepradėtas dėl galimų didelių išlaidų. Tačiau viena Baltijos šalis idėją pavertė tikrove. Tai Estija.

Estijos televizijos kanalas rusų kalba pradėjo darbą rugsėjo 28 d. Sava kanalo programa trunka 20 valandų per savaitę: pusvalandis tiesioginio eterio kiekvieną rytą ir kiekvieną vakarą nuo pirmadienio iki penktadienio. Be to, kartą per savaitę – televizijos žurnalas apie rusų kultūrą Estijoje ir už jos ribų, diskusijų laida visuomeninėmis ir politinėmis temomis, pusės valandos interviu su svarbiu ar žinomu asmeniu, realybės šou apie keliones po Estiją, laida apie madą ir dizainą ir dvi naujienų laidos kiekvieną vakarą.

Visos programos rodomos HD formatu ir kanalą transliuoja visi kabeliniai operatoriai. Svarbu ir tai, kad

bet kuri programa pasiekama ir per internetą – tiek tiesioginė transliacija, tiek įrašai 30 dienų nuo išleidimo.

Televizijos kanalą finansuoja valstybė. Todėl jo darbo pradžios išvakarėse daugelis kalbėjo, ar tai nebus propagandos ar kontrpropagandos tribūna. Tačiau jau po pirmosios transliacijos savaitės visi suprato, kad tai – ne propagandinis kanalas. Tai žinios, nepriklausoma žurnalistika, pramogos, švietimas, kultūros laidos ir t. t.

Dar viena šalis, kurioje kaip atsakymas į Rusijos propagandą gali atsirasti televizijos kanalas rusų kalba, – Lenkija. Numatoma auditorija – rusakalbės mažumos Rytų Europos kraštuose ir Rusijos gyventojai. Transliaciją ketinta pradėti 2016 m. Tačiau, kiek žinoma, kanalo kūrimas atidėtas.

S U M M A R Y

R. Tolvaišytė. The Romani People of Lithuania: from Exclusion to Integration. Vilnius Public Centre of the Romani People will celebrate its 15th anniversary next year. From its establishment, the Centre evolved into institution, around which all the activities of the Romani community are focused in the capital. The Centre hosts artistic groups and circles of the Romani, also provides lessons in computing and various other courses.

A Monument Built in Šeduva for the Jews Who Used to Live There. On 9 October in Šeduva town (Radviliškis Region) a monument created by sculptor Romas Kvintas was built for the Jews who used to live there. History of the Jews of Šeduva started in the 15th century. Jews played an important role in

local economic life and paid lots of attention to culture and education. During the interwar period, the Jews made up about two thirds of the three thousands of the local inhabitants. In the course of the Holocaust in the World War Two, the Šeduva Jewish community lost about 800 of its members - men, women, children and the elderly.

Topic of Festival - Ethnic Weaves. The Klaipėda Centre of Ethnic Cultures and the Russian Cultural Society 'Otechestvo' has invited ethnic communities of the city to the fourth traditional festival 'The Day of Ethnic Cultures'. This time its topic was 'ethnic weaves'. The festival of ethnic cultures has become popular and much awaited in the port city. It presented concerts by Belorussian, Ukrainian, Tatarian, Russian, German and Jewish art collectives. For the first time, the festival has gathered large numbers of pupils from ethnic

minorities' Sunday schools of the city – Azerbaijani, Polish, Belorussian, Armenian and Ukrainian.

Centre of Tatarian Culture Was Opened in Nemėžis. On 12 September in Nemėžis town (Vilnius Region), a cultural centre of local Tatarian community was solemnly opened – already the second one in the Vilnius Region. Last year, a Centre of Tatarian Culture was opened in *Keturiasdešimties Totorių* (Forty Tatars) village. The ground floor of the Centre contains a 150 square meters hall, kitchen, toilets and auxiliary premises. On the second floor, a small hotel will be opened. The Tatars live in Nemėžis from the 16th century, when they were moved here by the Grand Duke of Lithuania Vytautas. Currently, about 500 people of the ethnic group remain here, and in total there are about three thousands of Tatars in Lithuania.

Naujos knygos

Lietuvos tautinių mažumų istorija, šiandieninė padėtis domina ne tik mūsų šalies mokslininkus, su kurių parašytomis knygomis, straipsnių rinkiniais, mokslinių konferencijų medžiaga supažindina „Tautinių bendrijų naujienos“. Knygų šia tematika laikas nuo laiko išeina ir Lenkijoje. Aišku, kaimyninės šalies mokslininkų dėmesį pirmiausia patraukia Lietuvos lenkų tautinės mažumos situacija. Tačiau jie gilinasi ir į kitų Lietuvoje gyvenančių tautų – žydų, totorių, karaimų – istoriją, kultūrą. Apie tai esame rašę mūsų leidinyje. Žemiau pristatome keletą knygų, išleistų Lenkijoje pastaraisiais metais, kuriose analizuojama Lietuvos tautinių mažumų politika ir istorija. Jas galima perskaityti Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje.

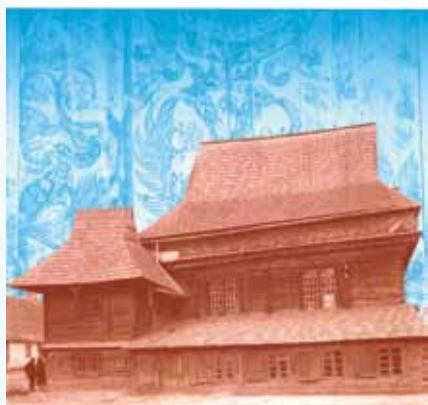
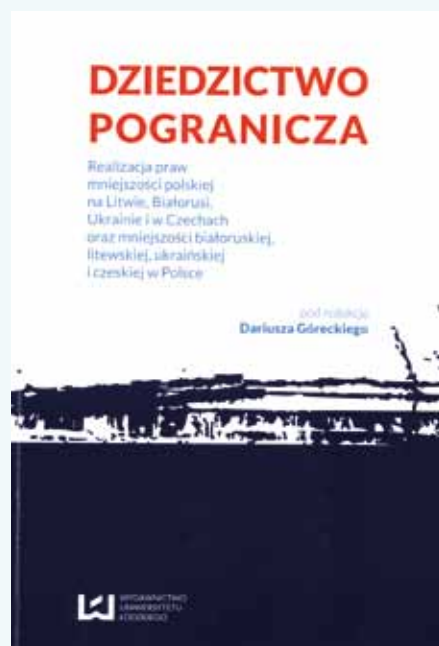
Adam Bobryk. *Spoleczne znaczenie funkcjonowania polskich ugrupowań politycznych w Republice Litewskiej 1989–2013*. – Siedlce : Siedleckie Towarzystwo Naukowe. 2013. 502 p.

Dr. Adamas Bobrikas (*Adam Bobryk*) – lenkų sociologas ir dėstytojas, žurnalistas ir valdžios atstovas – nagrinėja tautinių mažumų ir žmonių su skirtingais politiniais įsitikinimais problemas. Knygoje pateikti lenkų politinių partijų funkcionavimo Lietuvoje visuomeniniai aspektai, atkreipiamas dėmesys į jų reikšmę šalies lenkų tautinei mažumai. Pabrėžiama, kad jų statusą, galimybę burtis ir būti aktyviems įtakojai politinės ir ideologinės aplinkybės, o dėl lenkų bendruomenės ir politinių grupuočių aktyvumo lenkai Lietuvoje tapo tautinių mažumų lyderiais ir daro įtaką kitų tautybių organizacinei veiklai.

2005 m. Torunėje išleista dr. A. Bobriko knyga „Odrodzenie narodowe Polakow w Republice Litewskiej 1987 – 1997“.

Dziedzictwo pogranicza: realizacja praw mniejszości polskiej na Litwie, Białorusi, Ukrainie i w Czechach oraz mniejszości białoruskiej, litewskiej, ukraińskiej i czeskiej w Polsce. Łódź. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 2013. 256 p.

Kiekvienoje valstybėje gyvena tautinės mažumos. Monografijoje pateikiama teorinių, politinių ir teisinių pasvarstymų lenkų tautinių mažumų Lietuvoje, Baltarusijoje, Ukrainoje ir Čekijoje ir šių valstybių tautiečių Lenkijoje klausimu. Aptariamos tarpvalstybinės sutartys ir praktinio jų taikymo rezultatai.

Anna Michalowska-Mycielska. *Sejm Żydów litewskich (1623–1764)*. Warszawa. Wydawnictwo Akademickie Dialog. 2014. 325 p.

1623–1764 m. veikęs Lietuvos žydų seimas – viena pagrindinių institucijų, LDK atstovavusių šiai tautai visose gyvenimo srityse. Knygoje supažindinama su jo veikla vietinėse ir karališkojo dvaro valdžios įstaigose, teismuose, atskleidžiami įvairūs žydų bendruomenės gyvenimo procesai bei reiškiniai.

A. Michalowska-Mycielska dirba Varšuvos universiteto Istorijos institute. Jos mokslinių tyrimų sritis – Abiejų Tautų Respublikos žydų istorija ir kultūra.

XIII tarptautinis meno mėgėjų festivalis „Paribio daina“

Lapkričio 21-22 d. Tautinių bendrijų namuose vyko XIII-ojo tarptautinio meno mėgėjų festivalio „Paribio daina“ koncertai „Mes kaimynai“. Jame dalyvavo vaikų ir suaugusiųjų meno mėgėjų kolektyvai iš Vilniaus, Pabradės, Švenčionių, Šalčininkų. Skambėjo dainos baltarusių, ukrainiečių, rusų, lietuvių, lenkų, totorių kalbomis. Žemiau spausdinamose nuotraukose – koncertų akimirkos.

